



**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU**

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun
elmi-tədqiqat proqramlarının, layihələrinin və digər elmi tədbirlərin
maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə qrantların verilməsi üzrə
2012-ci il üçün 2-ci müsabiqəsinin (EIF-2012-2(6)) qalibi olmuş
lahiyənin yerinə yetirilməsi üzrə**

YEKUN ELMİ-TEKNİKİ HESABAT

Layihənin adı: **Azərbaycanda 0-5 yaşlı uşaqların psixoloji qiymətləndirilməsi –DİSC (Uşaq inkişafının qiymətləndirilməsi aləti) metodikasının Azərbaycan mühitinə kross-kultural adaptasiyası**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Əliyeva Turanə Əlvən qızı**

Qrantın məbləği: **100 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-2012-2(6)-39/31/5-M-02**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **11 fevral 2013-cü il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **24 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 aprel 2013-cü il-01 aprel 2015-ci il**

Diqqət! Bütün məlumatlar 12 ölçülü Arial şrifti ilə, 1 intervalla doldurulmalıdır

Diqqət! Uyğun məlumat olmadığı təqdirdə müvafiq bölmə boş buraxılır

Hesabatda aşağıdakı məsələlər işıqlandırılmalıdır:

1 Layihənin həyata keçirilməsi üzrə yerinə yetirilmiş işlər, istifadə olunmuş üsul və yanaşmalar

(burada doldurulmalı)

Cari layihə çərçivəsində üç vəzifənin həyata keçirilməsi planlaşdırılmışdır:

1. Standartlaşmış qiymətləndirmə aləti olan DİSC metodikasının Azərbaycan mühitinə kross-kultural adaptasiyası
2. 0-5 yaşlı uşaqlarla işləyən və bu yaş kateqoriyasına aid olan uşaqların psixoloji qiymətləndirilməsini həyata keçirməsi nəzərdə tutulmuş mütəxəssislərin standartlaşmış DİSC metodikası üzrə bilik və bacarıqlarının artırılması
3. Layihənin nəticələrinin ölkə səviyyəsində işıqlandırılması

15.01.2015
11.01.2015
01.01.2015 - 01.04.2015

Birinci vəzifənin yerinə yetirilməsi üçün aşağıdakı fəaliyyətlər planlaşdırılmışdır:

- Fəaliyyət 1.1: DİSC üzrə avadanlığın, manualın və tapşırıqlar kitabçasının alınması və Bakıya gətirilməsi
- Fəaliyyət 1.2: Multidissiplinar ekspertlər komitəsinin yaradılması
- Fəaliyyət 1.3: DİSC üzrə manualın və tapşırıqlar kitabçasının tərcüməsi
- Fəaliyyət 1.4: Təlim keçmə üzrə sertifikatın əldə olunması
- Fəaliyyət 1.5: Testin keçirilməsi üzrə qrup üçün təlimlərin təşkili
- Fəaliyyət 1.6: Testin ilkin sınaqdan keçirilməsi
- Fəaliyyət 1.7: İlkin sınağın nəticələrinin təhlili
- Fəaliyyət 1.8: DİSC-in ölkə miqyasında keçirilməsi
- Fəaliyyət 1.9: Nəticələrin kəmiyyət və keyfiyyətə təhlili

Birinci fəaliyyət çərçivəsində DİSC metodikasının avadanlıqlarının dəyərinin müqaisəli təhlili həyata keçirilərək ən sərfəli qiymətlər təklif edən agentlik ilə əlaqə qurularaq 10 dəst avadanlıq alınıb Bakıya çatdırıldı.

İkinci fəaliyyət zamanı 0-5 yaşlı uşaqlarla iş sahəsində təcrübəsi və bilikləri olan multidissiplinar ekspertlər komitəsini yaradıldı. Komitənin əsas yaranma məqsədi tərcümə olunmuş tapşırıqları təhlil edərək onları 0-5 yaşlı uşaqların yaşına və Azərbaycan mühitinə uyğunluq dərəcəsini təyin etməkdən ibarət oldu. Komitənin ki üzvü iki dilli oldu (Azərbaycan və İngilis dillərinə mükəmməl bilən), bu da öz növbəsində komitənin sadəcə azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş tapşırıqları deyil həmçinin mənbə dildə olan tapşırıqların ilkin versiyası ilə də tanış olmağa imkan yaratmışdır. Birinci fəaliyyət uğurla başa çatdırılmışdır. Beş nəfərdən ibarət multidissiplinar ekspertlər komitəsi yaradıldı. Komitə üzvləri psixologiya, sosial iş, uşaq inkişafı, kross-kultural tədqiqatlar sahəsi, tərcümə (ingilis-azərbaycan; azərbaycan-ingilis dillərinə) üzrə mütəxəssislər oldu. Birinci mərhələ ərzində mütəxəssislər alətlə tanış oldular və aləti tərcümə edəcək üzvlərə öz təklif və tövsiyyələrini irəli sürdülər. Bu fəaliyyət layihə əlaqələndiricisinin dissertasiya işinin hazırlanması zamanı həyata keçirildi və əldə olunmuş nəticələr cari layihədə istifadə olundu.

Üçüncü fəaliyyət zamanı DİSC metodikası üzrə manual və tapşırıqlar kitabçasının tərcüməsi həyata keçirildi. Bu zaman səmərəli və dolğun tərcümə əldə etmək üçün çox mərhələli tərcümə prosedurundan istifadə olundu. Aşağıda qeyd olunmuş 5 mərhələ mötəbər və etibarlı tərcümənin əldə edilməsini təmin etdi:

- Mənbə dildən hədəf dilə tərcümə həyata keçirildi. Bu zaman tərcümə edən mütəxəssis hər iki dili mükəmməl bilvə uşaq inkişafı sahəsində məlumatlı idi
- Digər tərcüməçidən istifadə edərək testin hədəf dildən mənbə dilə tərcüməsi təmin edildi, tərcümə edən şəxs test haqda məlumatlı deyildi
- Multidissiplinar ekspertlər tərəfindən tərcümə olunmuş tapşırıqlar təhlil edildi, tapşırıqların mədəniyyət baxımından uyğun olmaları müəyyən edildi
- Multidissiplinar ekspertlər mədəniyyət baxımından uyğun tapşırıqların daxil edilməsi və yeni tapşırıqların inkişaf etdirilməsini həyata keçirdilər
- 10 nəfər 0-5 yaşlı uşaqla tərcümə sınaqdan keçirildi; tapşırıqlar sahədə yoxlanıldı və müvafiq cavabların alınmasına gətirib çıxarmayan tapşırıqlar yenidən təhlil edildi və dəyişdirildi

Manual və tapşırıqlar kitabçası birinci mərhələ ərzində mənbə dildən (ingilis dili) hədəf dilə (azərbaycan

dilinə) tərcümə olunaraq ekspertlər komitəsinə düzəlişlər üçün təqdim olundu. Manual və tapşırıqlar kitabçasının tərcüməsi layihə rəhbərinin/ dissertasiya işi çərçivəsində həyata keçirildi və cari layihənin hazırkı mərhələsində istifadə olundu. Tərcümə prosesi və onun müvafiq mərhələləri qiymətləndirmə alətinin kross-kultural adaptasiyası sahəsində beynəlxalq standartlara uyğun qaydada həyata keçirildi. Manual və tapşırıqlar kitabçası alətlə tanış olmayan tərcüməçi tərəfindən mənbə dildən (ingilis dilindən) hədəf dilə (azərbaycan dilinə) tərcümə olundu. Müəyyən tapşırıqlar/sözlər/idiomlar ekspertlər komitəsi tərəfindən müzakirə olunub uyğunlaşdırıldıqdan sonra alət iki tərcüməçinin iştirakı ilə hədəf dildən (azərbaycan dili) mənbə dilə (ingilis dili) tərcümə olundu. Məqsədyönlü şəkildə tərcüməçilərdən biri alətlə tamamilə tanış olmayan digəri isə alətlə yaxından tanış olan şəxslər seçildi. Manual və tapşırıqlar kitabçasının tərcüməsi başa çatdıqdan sonra ekspertlər komitəsi tərcümə olunmuş alətin linqvistik və mədəni/psixoloji ekvivalentliyinə nail olmaq üçün müvafiq dəyişiklər/uyğunlaşdırmalar etdilər. Bu fəaliyyət layihə əlaqələndiricisinin dissertasiya işi çərçivəsində həyata keçirildi və hazırkı layihədə istifadə olundu.

Birinci mərhələ üçün planlaşdırılmış fəaliyyətlərdən əlavə Bakı şəhərində tədqiqatın keçiriləcəyi rayonlar müəyyən olundu. Bu rayonların Nizami və Suraxanı olması qərara alındı. Rayonlar seçilərkən əsas məqsəd ümumilikdə Azərbaycanı təqdim edəcək (representative) rayonların olması idi. Nizami və Suraxanı rayonunun əhalisinin sosial-iqtisadi statusu ümumilikdə Azərbaycanın əhalisinin sosial iqtisadi statusuna yaxın olduğuna görə, hər iki rayonda şəhər və kənd əhalisinin təmsil olunduğuna (digər rayonlar ya tamamilə şəhər yada tamamilə kənd əhalisindən ibarətdir) və bu rayonların nəsil vermə əmsalı ümumilikdə Azərbaycanın nəsil vermə əmsalına yaxın olduğundan bu rayonlar tədqiqatda iştirak üçün müəyyən olundular.

Dördüncü fəaliyyət zamanı DİSC üzrə tələb olunan təlimləri keçmiş layihə əlaqələndiricisi 5 nəfər 0-5 yaşlı uşaqla testi keçirəcək və bu video material şəklinə salınaraq DİSC metodikasının müəlliflərinə göndərildi. Bu video materialın əsasında DİSC testi tədris etmək üçün sertifikat əldə olundu. Beşinci fəaliyyət zamanı 10 nəfər könüllü (əsasən kafedranın tələbələrindən istifadə olunacaq) DİSC metodikasını keçirilməsi üzrə təlim keçdilər. Bu qrup layihə əlaqələndiricisi və layihə iştirakçılarına DİSC metodikasının ölkə miqyaslı seçmə ilə keçirilməsi zamanı dəstək verdi. Azərbaycanın müxtəlif şəhər və kəndlərində testin keçirilməsində könüllü qrupun iştirakı nəzərdə tutulmuşdur. Layihənin II-ci rübü ərzində tədqiqatın Bakıda keçirilməsi üçün müəyyən olunmuş rayonlarda qeydə alınmış 0-5 yaşlı uşaqların siyahısının əldə olunması üçün müvafiq qərara məktubla müraciət olundu və müsbət cavablar əldə olundu. DİSC metodikasının ölkə üzrə keçirilməsində iştirak edəcək könüllü qrupu üçün iki mərhələdən ibarət təlimlər təşkil olundu. Təlimlərin birinci mərhələsi sentyabr ayının 9-14 tarixində DİSC alətinin Azərbaycanda kross-kultural adaptasiyasına yönəlmiş tədqiqatda iştirak etmək üçün 12 nəfərlik işçi qrupu formalaşdırıldı. Qrupun tərkibi müəyyən olunarkən əsas meyarlar kimi kross-kultural adaptasiya sahəsinə maraq göstərən, uşaq və ailələrlə iş bacarıqlarına malik olan, uşaq inkişafı haqda məlumatlı olan namizədlərə üstünlük verildi. Qrupa layihənin icraçılarından əlavə yuxarıda qeyd olunan meyarlara uyğun olan və yüksək motivasiya nümayiş etdirən tələbələrdə daxil olaraq könüllü qismində iştiraka razılıq verdilər. Təlim iştirakçıları 6 gün ərzində təlimlərin birinci hissəsində iştirak etdilər. Təlimlər layihə rəhbəri tərəfindən həyata keçirildi. Təlimlər zamanı qrup uşaq inkişafının xüsusiyyətləri, uşaq inkişafının sahələri, DİSC alətinin yaranma tarixi, DİSC alətinin əhatə etdiyi inkişaf sahələri, DİSC alətinin uşaqlarla keçirilməsi və s. haqda praktiki şəkildə ətraflı məlumat əldə etdilər. Cari rüb ərzində həyata keçirilməsi planlaşdırılmış üçüncü fəaliyyət də uğurla başa çatdırılmışdır. Təlimin ikinci mərhələsi 1-18 oktyabr, 2013-cü il tarixində davam etdi. Təlim iştirakçıları 18 gün ərzində təlimlərin ikinci hissəsində iştirak etdilər. Təlimlər layihə rəhbəri tərəfindən həyata keçirildi. Təlimlər zamanı qrup uşaq

inkışafının xüsusiyyətləri, uşaq inkışafının sahələri, DİSC alətinin yaranma tarixi, DİSC alətinin əhatə etdiyi inkışaf sahələri, DİSC alətinin uşaqlarla keçirilməsi və s. haqda praktiki şəkildə ətraflı məlumat əldə etdilər. Noyabr və dekabr aylarında təlim zamanı əldə edilmiş məlumatın tətbiqi məqsədi ilə hər bir qrup üzvü 11 nəfər 0-5 yaşlı uşaqla DİSC qiymətləndirmə alətini keçirtdi və alınmış nəticələr təhlil olundu.

Fəaliyyət 1.6: Testin ilkin sınaqdan keçirilməsi

Tərcümə və adaptasiya olunmuş DİSC metodikası 100 nəfər 0-5 yaşlı uşaqla ilkin sınaqdan keçirildi. Sınaqda Bakıda yaşayan 100 nəfər uşaq iştirak etdi. İştirak edəcək uşaqlara qarşı tələblər irəli sürülmüşdür: uşaqlar öz ailələri ilə yaşamaq, bir aydan tez anadan olmuş olmamalı, müşahidə olunacaq davranış və ya emosional problemləri olmamalı, Azərbaycan dilinin uşağın ailəsində əsas istifadə olunan dilin olması idi.

Fəaliyyət 1.7: İlkin sınağın nəticələrinin təhlili

Bu fəaliyyət zamanı DİSC metodikasının Azərbaycan mühitinə uyğun olması təhlil olundu və testi əhatə keçirənlərin testi keçirmək üzrə bacarıqları dəyərləndirildi. İlkin sınağın nəticələrinə əsasən DİSC metodikasına yenidən müvafiq dəyişikliklər edildi.

Fəaliyyət 1.8: DİSC-in ölkə miqyasında keçirilməsi

Bu fəaliyyət zamanı ölkəni statistik cəhətdən təmsil edəcək bölgələrin və testdə iştirak edəcək uşaqların sayı müəyyənləşdirildi. Layihə əlaqələndiricisi, layihə iştirakçıları və təlim keçmiş könüllülər bölgələrə səfər edərək DİSC metodikası üzrə 0-5 yaşlı uşaqların inkışafını qiymətləndirdilər. Birinci fəaliyyət testin Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində keçirilməsi nəticəsində əldə olunmuş xam məlumatın kəmiyyət və keyfiyyət təhlilinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutmuşdu. Layihənin cari hesabat dövründə layihə çərçivəsində Azərbaycan mühitinə uyğunlaşdırılmış və, müvafiq olaraq, Azərbaycan dilinə tərcümə olunmuş DİSC metodikasının Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində 0-5 yaşlı uşaqlarla keçirilməsi nəticəsində əldə olunmuş xam məlumat SPSS (V.19) proqramına daxil edilərək Stata (V.13) proqramından istifadə edilərək təhlil edildi. DİSC Bakı şəhərinin Nizami və Suraxanı rayonlarında, Gəncə şəhərinin Nizami və Kəpəz rayonlarında və Şəki şəhərində 1100 uşaqlardan ibarət təsadüfi seçmə ilə aparılmışdır. Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində 0-5 yaşlı uşaqların siyahısı hazırlanmışdı və siyahının əsasında tədqiqatın təsadüfi seçməsi müəyyənləşdirilmişdir. Bakı şəhəri üzrə 300 nəfərdən ibarət Gəncə və Şəki şəhərləri üzrə isə 800 (hər şəhər üzrə 400) nəfərdən ibarət təsadüfi seçmə müəyyənləşəndən sonra seçməyə daxil olmuş uşaqların ailələri əlaqə saxlandı və uşaqlarının tədqiqatda iştiraklarına dair icazə alındı. İştirak etmək istəməyən ailələr seçmədən çıxarıldılar. Bu zaman tədqiqat sahəsində olan etik prinsiplərə riayət olundu. Bakı şəhəri Nizami rayonu üzrə 150 uşaqlardan ibarət seçmə (onlardan 75 oğlan və 75 qız) 11 yaş qrupu üzrə bölündü və Suraxanı rayonu üzrə 150 uşaqlardan ibarət seçmə (onlardan 75 oğlan və 75 qız) 11 yaş qrupu üzrə bölündü. Nizami və Suraxanı rayonlarında ilkin olaraq qiymətləndirmənin uşaqların öz təbii mühitləri olan evlərində keçirilməsi planlaşdırılırsa da, bir çox ailələr qiymətləndirmənin evlərdə keçirilməsinə etiraz etdiklərindən qiymətləndirmə Nizami rayonunda 19 saylı uşaq poliklinikasında və Suraxanı rayonunda 8 və 16 saylı poliklinikalarda keçirildi. Poliklinikaların rəhbərliyindən icazə əldə olundu və poliklinika ilə ailələrin cədvəlinə uyğun vaxtı qiymətləndirmə həyata keçirildi. Bakı üzrə tədqiqat seçməsi iştirak üçün cəmi 300 uşaqlardan ibarət seçmədən 233 uşağın nəticələri istifadə olundu. 67 uşağın nəticələri tədqiqat məqsədi ilə istifadə olunmadı. Buna səbəb isə aşağıda qeyd olunanlardır:

- Uşaq bir valideynlə yaşayır

- Uşağın əqli və ya fiziki problemləri müşahidə olundu
- Uşaq qiymətləndirmədə sona gədər iştirak etməkdən imtina etdi

Gəncə şəhərinə dair ilkin təhlil nəticələri aşağıda qeyd olunub. İlkin 400 uşağdan ibarət təsadüfi seçmənin 300 nəfəri tədqiqatda iştiraka dair razılıq verdilər. 258 uşağın nəticələri tədqiqatda istifadə olundu. 42 uşağın nəticələri aşağıda qeyd olunmuş səbəblərə görə ləğv edildi:

- Uşaq bir valideynlə yaşayır
- Uşağın əqli və ya fiziki problemləri müşahidə olundu
- Uşaq qiymətləndirmədə sona gədər iştirak etməkdən imtina etdi

Şəki şəhərinə dair ilkin təhlil nəticələri aşağıda qeyd olunub. İlkin 400 uşağdan ibarət təsadüfi seçmənin 300 nəfəri tədqiqatda iştiraka dair razılıq verdilər. 194 uşağın nəticələri tədqiqatda istifadə olundu. 56 uşağın nəticələri aşağıda qeyd olunmuş səbəblərə görə ləğv edildi:

- Uşaq bir valideynlə yaşayır
- Uşağın əqli və ya fiziki problemləri müşahidə olundu
- Uşaq qiymətləndirmədə sona gədər iştirak etməkdən imtina etdi

Faaliyyət 1.9: Nəticələrin kəmiyyət və keyfiyyətə təhlili

Müxtəlif bölgələrdən əldə olunmuş göstəricilər SPSS və Stata proqramlarından istifadə olunaraq təhlil edildi (daha ətraflı: Əlavə 1).

İkinci vəzifənin həyata keçirilməsi üçün psixologiya ixtisası üzrə Bakı Dövlət Universitetində, Gəncə Dövlət Universitetində and Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Şəki filialında təhsil olan 30 tələbə layihə çərçivəsində DİSC metodika üzrə təlimlər almış və könüllü şəkildə DİSC-in keçirilməsində iştirak etmişdilər. Bundan əlavə, Gəncə şəhərində layihəyə orta məktəb və uşaq bağçalarında çalışan psixoloqlarda cəlb olunaraq təlimlərdə iştirak etmişdirlər. Beləliklə, ümumilikdə Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində DİSC metodikası üzrə təlim keçmiş 33 nəfər tələbə və psixoloqlar cəlb olunmuşdular.

- Uşağın əqli və ya fiziki problemləri müşahidə olundu

Üçüncü vəzifənin həyata keçməsi istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir:

- Bakı Dövlət Universiteti və Universitetin Social və Pedaqoji Psixologiya kafedrasında həyata keçirilən iclaslar zamanı layihəyə dair daim məlumat təqdim olunaraq ümumi müzakirələr təşkil olunurdu

- Elmi məqalələr vasitəsilə layihə haqda məlumat həm ölkə daxili həm də ölkə xarici səviyyələrdə müxtəlif işıqlandırılmışdır

Müxtəlif sosial şəbəkələrdə "child development assessment" mövzusunda yerli və beynəlxalq mütəxəssislərdən ibarət müzakirə qrupu yaradılmışdır

2

Layihənin həyata keçirilməsi üzrə planda nəzərdə tutulmuş işlərin yerinə yetirilmə dərəcəsi (faizlə və Şəki qiymətləndirməli) metodikası üzrə təlim keçmiş 33 nəfər tələbə və psixoloqlar cəlb olunmuşdular.

(burada doldurmalı)

100 %

- Bakı Dövlət Universiteti və Universitetin Social və Pedaqoji Psixologiya kafedrasında həyata keçirilən iclaslar zamanı layihəyə dair daim məlumat təqdim olunaraq ümumi müzakirələr təşkil olunurdu

İkinci vəzifənin həyata keçirilməsi üçün psixologiya ixtisası üzrə Bakı Dövlət Universitetində, Gəncə Dövlət Universitetində and Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Şəki filialında təhsil olan 30 tələbə layihə çərçivəsində DİSC metodika üzrə təlimlər almış və könüllü şəkildə DİSC-in keçirilməsində iştirak etmişdilər. Bundan əlavə, Gəncə şəhərində layihəyə orta məktəb və uşaq bağçalarında çalışan psixoloqlarda cəlb olunaraq təlimlərdə iştirak etmişdirlər. Beləliklə, ümumilikdə Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində DİSC metodikası üzrə təlim keçmiş 33 nəfər tələbə və psixoloqlar cəlb olunmuşdular.

Üçüncü vəzifənin həyata keçməsi istiqamətində bir sıra tədbirlər həyata keçirilmişdir:

3 Hesabat dövründə alınmış **elmi nəticələr** (onların yenilik dərəcəsi, elmi və təcrübə əhəmiyyəti, nəticələrin istifadəsi və tətbiqi mümkün olan sahələr aydın şəkildə göstərilməlidir)

(burada doldurulmalı)

Hesabat dövrü ərzində uşağın səkkiz inkişaf sahəsini qiymətləndirən alət azərbaycan dilinə tərcümə olunaraq linqvistik və mədəni/psixoloji cəhətdən uyğunlaşdırılmışdır. Uşaq inkişafının qiymətləndirilməsi üzrə alət ilk dəfədir ki kross-kultural test adaptasiyası sahəsində mövcud olan beynəlxalq standartlara uyğun şəkildə azərbaycan dilinə tərcümə edilib ölkə miqyasında adaptasiya olunmuşdur.

Keçirilmiş tədqiqat zamanı aşağıdakı nəticələr əldə olunmuşdur:

- Nəzərə alaraq ki, tərbiyə zamanı oğlan və qız uşaqları sosial bacarıqlar və özünə xidmət sahəsində fərqli yanaşmalarla qarşılaşırlar ehtimal olundu ki, azərbaycanda 0-5 yaşlı oğlan və qız uşaqlarının inkişafı qiymətləndirilərək nəticələrdə fərqlər müşahidə olunacaq. Lakin tədqiqat zamanı bu fərqlər mövcud olsada statistik cəhətdən əhəmiyyətli olmadılar.
- Azərbaycanda 0-5 yaşlı uşaqların metodika üzrə əldə etdikləri nəticələrlə onların kənd və ya şəhər mühitində yaşamaları arasında əlaqələr araşdırıldı və məlum oldu ki, uşağın kənd və ya şəhər mühitində yaşaması onun nəticələrinə statistik cəhətdən əhəmiyyətli təsir göstərmir.
- (burada) Növbəti fərziyyəmiz valideynlərin təhsil səviyyəsinin uşaqların test üzrə əldə etdikləri nəticələrə təsirini ehtimal etsədə tədqiqat zamanı valideynin təhsili ilə uşağın nəticələri arasında heç bir statistik cəhətdən əhəmiyyətli əlaqə müşahidə olunmadı.
- Ailə başçısının tutduğu vəzifə ilə uşağın test üzrə əldə etdikləri nəticələr arasında əlaqələr öyrənilirdi və bu əlaqələr statistik cəhətdən əhəmiyyətli deyildilər.
- Uşağın bağça və ya digər uşaq inkişaf mərkəzlərinin xidmətlərindən istifadə ilə onun test üzrə əldə etdikləri nəticələr arasında olan əlaqələr statistik cəhətdən əhəmiyyətli əlaqələr oldu.
- Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində yaşayan uşaqların test üzrə əldə etdikləri nəticələr müqaisə olundu və məlum oldu ki, Şəkiddə yaşayan uşaqların nəticələri Bakı və Gəncədə yaşayan uşaqların nəticələrindən yüksəkdir və bu fərq statistik cəhətdən əhəmiyyətlidir.
- Kanadanın seçməsinin bütün şkalalar üzrə əldə etdiyi orta hədd 18 xall olduğu halda Azərbaycanda yaşayan uşaqlardan ibarət seçmənin imüvafiq xalı 16 təşkil etdi. Xallarda olan bu fərq heçdə Azərbaycanda yaşayan uşaqların Kanadada yaşayan uşaqlarla müqaisədə inkişaf səviyyəsinin aşağı olmasının göstəricisi deyil, bu fərq metodikanın yenidən nəzərdən keçirilməsinə olan ehtiyacı göstərir.

4 Layihə üzrə **elmi nəşrlər** (elmi jurnallarda məqalələr, monoqrafiyalar, icmallar, konfrans materiallarında məqalələr, tezislər) (dərc olunmuş, çapa qəbul olunmuş və çapa göndərilmişləri ayrılıqda qeyd etməklə, uyğun məlumat - jurnalın adı, nömrəsi, cildi, səhifələri, nəşriyyat, indeksi, İmpact Factor, həmmüəlliflər və s. bunun kimi məlumatlar - ciddi şəkildə dəqiq olaraq göstərilməlidir) (surətlərini kağız üzərində və CD şəklində əlavə etməli!)

Çap olunmuş:

Aliyeva T.A. Cross-cultural test adaptation: demand and challenges (dərc olunmuş məqalə). «Psixologiya» elmi-praktik jurnalı (№ 1), Bakı 2012, s. 72-79

B. Clough, M. Campbell, T. Aliyeva, N. Mateo, M. Zarean, A. O'Donovan. (2013). Protocols for protection of human participants: a comparison of five countries. *Journal of Empirical Research on Human Research Ethics*, Vol. 8, No. 3, pp. 2–11. The University of California Press. Print ISSN 1556-2646, Online ISSN 1556-

2654.

Aliyeva T.A. (2014). The Diagnostic Inventory for Screening Children (DISC): Cross-cultural adaptation and psychometric evaluation of the test in Azerbaijan. *International Journal of Advanced Research* (2014), Volume 2, Issue 10, ISSN 2320-5407

Çapda:

Aliyeva T.A. Cross-cultural adaptation study: Diagnostic Inventory for Screening Children. Submitted to *American Scientific Research Journal for Engineering, Technology, and Sciences (ASRJETS)* (çap üçün təqdim olunmuşdur).

Əliyeva T.A. Qiymətləndirmə alətinin kross-mədəni adaptasiyası: beynəlxalq standartlar və yerli kontekst. *Psixologiya Jurnalı* (psixologiya elmləri üzrə). Bakı Dövlət Universiteti. (çapda).

Əliyeva K.R., Əliyeva T.Ə. Qiymətləndirmə alətinin kross-kultural adaptasiyası: Göstəricilərin psixometrik analizi və onun nəticələri (çap üçün təqdim olunmuşdur).

- | | |
|----|--|
| 5 | İxtira və patentlər, səmərələşdirici təkliflər
(burada doldurulmalı) |
| 6 | Layihə üzrə ezamiyyətlər (ezamiyyə baş tutmuş təşkilatın adı, şəhər və ölkə, ezamiyyə tarixləri, həmçinin ezamiyyə vaxtı baş tutmuş müzakirələr, görüşlər, seminarlarda çıxışlar və s. dəqiq göstərməlidir)
(burada doldurulmalı) |
| 7 | Layihə üzrə elmi ekspedisiyalarda iştirak (əgər varsa)
(burada doldurulmalı) |
| 8 | Layihə üzrə digər tədbirlərdə iştirak
(burada doldurulmalı) |
| 9 | Layihə mövzusu üzrə elmi məruzələr (seminar, dəyirmi masa, konfrans, qurultay, simpozium və s. çıxışlar) (məlumat tam şəkildə göstərməlidir: a) məruzənin növü: plenar, dəvətli, şifahi və ya divar məruzəsi; b) tədbirin kateqoriyası: ölkədaxili, regional, beynəlxalq)
(burada doldurulmalı)
12-13 Dekabr, 2013-cü il tarixində Mərkəzi Avropa Universitetində təşkil olunmuş "Research and Policy Perspectives from European Neighborhood Countries" adlı regional konfransda hazırkı layihə təqdim olunub (Budapeşt, Macarıstan). |
| 10 | Layihə üzrə əldə olunmuş cihaz, avadanlıq və qurğular, mal və materiallar, komplektləşdirmə məmulatları
(burada doldurulmalı)
Layihə üzrə DISC metodikasının keçirilməsi zamanı istifadə olunan standartlaşdırılmış oyuncaqlar dəstindən 10 ədəd Kanadadan alınaraq Bakıya gətirilib. |

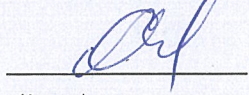
11	Yerli həmkarlarla əlaqələr (burada doldurulmalı) Layihənin icrası zamanı Bakı Dövlət Universitetinin Sosial və Pedaqoji Psixologiya kafedrasının müəllim heyəti və uşaq inkişafı sahəsində yerli mütəxəssislərlə çox saylı görüşlər və müzakirələr təşkil olunmuşdur.
12	Xarici həmkarlarla əlaqələr (burada doldurulmalı) Layihənin icrası zamanı DİSC alətinin müəllifi olan Mainland Consulting İNC təşkilatının rəhbəri və uşaq inkişafı üzrə mütəxəssis Marian Mainlandla e-konsultasiyalar vasitəsi ilə əməkdaşlıq qurulmuşdur, alətin tərcüməsi və adaptasiyası zamanı yaranan suallar müzakirə olunaraq iki tərəfli razılaşma əsasında müvafiq qərarlar verilmişdir. Sosial və Pedaqoji Psixologiya kafedrasının əməkdaşı olan Glasgo Universitetinin Təhsil üzrə məktəbinin (School of education) uşaq inkişafı sahəsində ixtisaslaşmış mütəxəssisləri ilə əməkdaşlıq qurulmuşdur. Hazırda qiymətləndirmə alətinin kross-kultural adaptasiyası sahəsində müştərək bir məqalə hazırlanma prosesindədir. Eyni zamanda bu layihə çərçivəsində qurulmuş əməkdaşlığın davamı olaraq Sosial və Pedaqoji Psixologiya Kafedrası ilə Glasgo Universitetinin Təhsil üzrə məktəbi British Council Azərbaycan tərəfindən təqdim edilmiş "Small Grants for Co-operation Development between UK and Azerbaijan Higher Education Institutions" proqramı çərçivəsində layihə təqdim edərək qalib olmuşdurlar. Layihə çərçivəsində kafedranın əməkdaşı Turanə Əliyeva Glasgo Universiteti tərəfindən "Uşaq inkişafı və onun qiymətləndirilməsi" mövzusunda hazırlanmış geniş proqramda iştirak edəcək.
13	Layihə mövzusu üzrə kadr hazırlığı (əgər varsa) (burada doldurulmalı) Layihənin icrası zamanı psixologiya ixtisası üzrə Bakı Dövlət Universitetində, Gəncə Dövlət Universitetində və Azərbaycan Müəllimlər İnstitutunun Şəki filialında təhsil alan 30 tələbə layihə çərçivəsində DİSC metodikasını üzrə təlimlər almış və könüllü şəkildə DİSC-in keçirilməsində iştirak etmişdilər. Bundan əlavə, Gəncə şəhərində layihəyə orta məktəb və uşaq bağçalarında çalışan psixoloqlarda cəlb olunaraq təlimlərdə iştirak etmişdirlər. Beləliklə, ümumilikdə Bakı, Gəncə və Şəki şəhərlərində DİSC metodikasını üzrə təlim keçmiş 33 nəfər tələbə və psixoloqlar layihəyə cəlb olunaraq uşaq inkişafı sahəsində və inkişafın qiymətləndirilməsi üçün istifadə olunan DİSC metodikasını üzrə məlumatlandırılmışdılar.
14	Sərgilərdə iştirak (əgər baş tutubsa) (burada doldurulmalı)
15	Təcrübəartırmada iştirak və təcrübə mübadiləsi (əgər baş tutubsa) (burada doldurulmalı)
16	Layihə mövzusu ilə bağlı elmi-kütləvi nəşrlər, kütləvi informasiya vasitələrində çıxışlar, yeni yaradılmış internet səhifələri və s. (məlumatı tam şəkildə göstərməlidir) (burada doldurulmalı)

SİFARİŞÇİ:

Elmin İnkişafı Fondu

Müşavir

Babayeva Ədilə Əli qızı

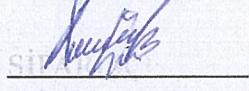


(imza)

" " 201_-ci il

Baş məsləhətçi

Daşdəmirova Xanım Faiq qızı



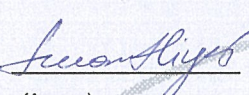
(imza)

" 15" aprel 2015-ci il

İCRAÇI:

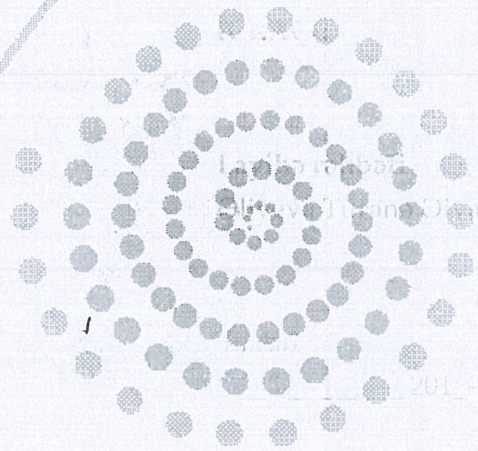
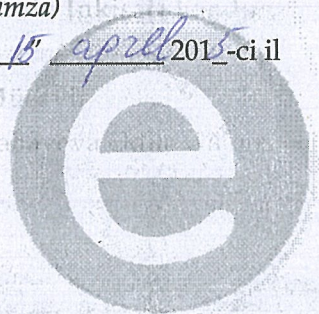
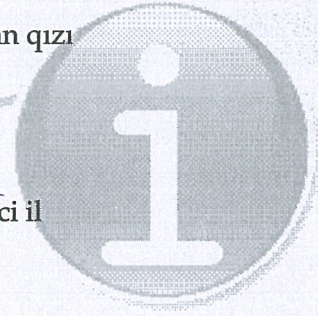
Layihə rəhbəri

Əliyeva Turanə Əlvən qızı



(imza)

"10" aprel 2015-ci il





AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU

1

MÜQAVİLƏYƏ ƏLAVƏ

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun
elmi-tədqiqat proqramlarının, layihələrinin və digər elmi tədbirlərin
maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə qrantların verilməsi üzrə
2012-ci il üçün 2-ci müsabiqəsinin (EIF-2012-2(6)) qalibi olmuş
lahiyənin yerinə yetirilməsi üzrə**

**ALINMIŞ NƏTİCƏLƏRİN ƏMƏLİ (TƏCRÜBİ) HƏYATA KEÇİRİLMƏSİ
VƏ LAYİHƏNİN NƏTİCƏLƏRİNDƏN GƏLƏCƏK TƏDQIQATLARDƏ
İSTİFADƏ PERSPEKTİVLƏRİ HAQQINDA
MƏLUMAT VƏRƏQİ
(Qaydalar üzrə Əlavə 16)**

Layihənin adı: **Azərbaycanda 0-5 yaşlı uşaqların psixoloji qiymətləndirilməsi –DISC (Uşaq inkişafının qiymətləndirilməsi aləti) metodikasının Azərbaycan mühitinə kross-kultural adaptasiyası**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Əliyeva Turanə Əlvən qızı**

Qrantın məbləği: **100 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-2012-2(6)-39/31/5-M-02**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **11 fevral 2013-cü il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **24 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 aprel 2013-cü il-01 aprel 2015-ci il**

1. Layihənin nəticələrinin əməli (təcrübi) həyata keçirilməsi

1	Layihənin əsas əməli (təcrübi) nəticələri, bu nəticələrin məlum analoqlar ilə müqayisəli xarakteristikası
	Layihənin əsas əməli nəticəsi DISC metodikasının Azərbaycan mühitinə kross-kultural adaptasiya olunaraq 0-5 yaşlı uşaqların inkişaf səviyyəsini qiymətləndirmək üçün mötəbər və etibarlı alət kimi istifadə olunmasından ibarətdir.
2	Layihənin nəticələrinin əməli (təcrübi) həyata keçirilməsi haqqında məlumat (istehsalatda tətbiq (tətbiqin aktını əlavə etməli); tədris və təhsildə (nəşr olunmuş elmi əsərlər və s. – təhsil sistemində tətbiqin aktını əlavə etməli); bağlanmış xarici müqavilələr və ya beynəlxalq layihələr

(kimlə bağlanıb, müqavilənin və ya layihənin nömrəsi, adı, tarixi və dəyəri); dövlət proqramlarında (dövlət orqanının adı, qərarın nömrəsi və tarixi); ixtira üçün alınmış patentlərdə (patentin nömrəsi, verilmə tarixi, ixtiranın adı); və digərlərində)

Cari layihənin nəticələrinin 0-5 yaşlı uşaqlarla işləyən hökumət və qeyri-hökumət təşkilatlarında uşaq psixoloqları tərəfindən istifadə olunması gözlənilir.

2. Layihənin nəticələrindən gələcək tədqiqatlarda istifadə perspektivləri

1

Nəticələrin istifadəsi perspektivləri (fundamental, tətbiqi və axtarış-innovasiya yönümlü elmi-tədqiqat layihə və proqramlarında; dövlət proqramlarında; dövlət qurumlarının sahə tədqiqat proqramlarında; ixtira və patent üçün verilmiş ərizələrdə; beynəlxalq layihələrdə; və digərlərində)

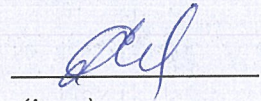
Hazırkı layihənin nəticələrinin Azərbaycanda kross-kultural tədqiqat yönümlü layihələrdə istifadəsi gözlənilir.

SİFARIŞÇI:

Elmin İnkişafı Fondu

Müşavir

Babayeva Ədilə Əli qızı



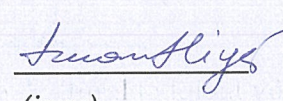
(imza)

" " 201_-ci il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Əliyeva Turanə Əlvan qızı

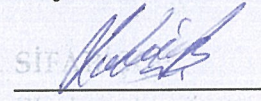


(imza)

"10" aprel 201_-ci il

Baş məsləhətçi

Daşdəmirova Xanım Faiq qızı



(imza)

" " aprel 201_-ci il

Baş məsləhətçi

Daşdəmirova Xanım Faiq qızı



**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
ELMİN İNKİŞAFI FONDU**

MÜQAVİLƏYƏ ƏLAVƏ

**Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Elmin İnkişafı Fondunun
elmi-tədqiqat proqramlarının, layihələrinin və digər elmi tədbirlərin
maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə qrantların verilməsi üzrə
2012-ci il üçün 2-ci müsabiqəsinin (EIF-2012-2(6)) qalibi olmuş
lahiyənin yerinə yetirilməsi üzrə**

**ALINMIŞ ELMİ MƏHSUL HAQQINDA MƏLUMAT
(Qaydalar üzrə Əlavə 17)**

Layihənin adı: **Azərbaycanda 0-5 yaşlı uşaqların psixoloji qiymətləndirilməsi –DİSC (Uşaq inkişafının qiymətləndirilməsi aləti) metodikasının Azərbaycan mühitinə kross-kultural adaptasiyası**

Layihə rəhbərinin soyadı, adı və atasının adı: **Əliyeva Turanə Əlvan qızı**

Qrantın məbləği: **100 000 manat**

Layihənin nömrəsi: **EIF-2012-2(6)-39/31/5-M-02**

Müqavilənin imzalanma tarixi: **11 fevral 2013-cü il**

Qrant layihəsinin yerinə yetirilmə müddəti: **24 ay**

Layihənin icra müddəti (başlama və bitmə tarixi): **01 aprel 2013-cü il-01 aprel 2015-ci il**

Diqqət! Bütün məlumatlar 12 ölçülü Arial şrifti ilə, 1 intervalla doldurulmalıdır

1. Elmi əsərlər (sayı)

№	Tamlıq dərəcəsi	Elmi əsərlər (sayı)		
		Dərc olunmuş	Çapa qəbul olunmuş və ya çapda olan	Çapa göndərilmiş
1.	Elmi məhsulun növü			
	Monoqrafiyalar			
2.	həmçinin, xaricdə çap olunmuş			
	Məqalələr	1	1	1
	həmçinin xarici nəşrlərdə	2	1	

3.	Konfrans materiallarında məqalələr			
	O cümlədən, beynəlxalq konfrans materiallarında			
4.	Məruzələrin tezisləri			
	həmçinin, beynəlxalq tədbirlərin toplusunda	1		
5.	Digər (icmal, atlas, kataloq və s.)			

2. İxtira və patentlər (sayı)

No	Elmi məhsulun növü	Alınmış	Verilmiş	Ərizəsi verilmiş
1.	Patent, patent almaq üçün ərizə			
2.	İxtira			
3.	Səmərələşdirici təklif			

3. Elmi tədbirlərdə məruzələr (sayı)

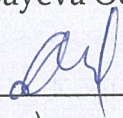
No	Tədbirin adı (seminar, dəyirmi masa, konfrans, qurultay, simpozium və s.)	Tədbirin kateqoriyası (ölkədaxili, regional, beynəlxalq)	Məruzənin növü (plenar, dəvətli, şifahi, divar)	Sayı
1.	Konfrans	Beynəlxalq	Şifahi	1
2.				
3.				

SİFARIŞÇI:

Elmin İnkişafı Fondu

Müşavir

Babayeva Ədilə Əli qızı



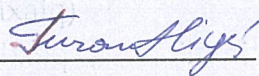
(imza)

"3" _____ 201_ -ci il

İCRAÇI:

Layihə rəhbəri

Əliyeva Turanə Əlvan qızı



(imza)

"10" aprel 201_ -ci il

Baş məsləhətçi

Daşdəmirova Xanım Faiq qızı

(imza)

"15" aprel 2015-ci il

Baş məsləhətçi

Daşdəmirova Xanım Faiq qızı

(imza)

